

The Meaning of Life

Color photographs of the Wheel of Life thanka by Daniel E. Perdue
Copyright © 2000 Tenzin Gyatso and Jeffrey Hopkins

Copyright © 2024 Editura For You

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For You. Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Redactare: Iuliana Leonti

Tehnoredactare: graficadesign.ro

Design copertă: Răzvan Mera

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Bstan-'dzin-rgya-mtsho, Dalai Lama XIV

Sensul vieții: perspective budiste privind cauza și efectul / sanctitatea sa Dalai Lama Tenzin Gyatso - al 14-lea Dalai Lama; pref. de Richard Gere; trad. din lb. engleză de Ana-Maria Datcu. - București: For You, 2025

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-639-798-8

2

Sanctitatea Sa Dalai Lama
Tenzin Gyatso
Al 14-lea Dalai Lama

SENSUL VIEȚII

Perspective budiste privind cauza și efectul

Prefață de Richard Gere

Traducere din limba engleză de Ana-Maria Datcu

Cuprins

Prefață	5
Introducere	7
Capitolul 1: Viziunea budistă asupra lumii	43
Capitolul 2: Viața condusă de ignoranță	74
Capitolul 3: Niveluri ale Căii	100
Capitolul 4: Valoarea altruismului	121
Capitolul 5: Compasiune și înțelepciune combinate	139
Glosar	155
Bibliografie	161

sistematic care a provocat moartea a 1200000 de tibetani (o cincime din populația dinaintea invaziei). Răbdarea și compasiunea neclintite de care a dat dovadă față de cei care continuă să îi distrugă țara încep în sfârșit să dea roade, iar restaurarea independenței tibetane este aproape de realizare. Abilitatea de a respecta, întrupa și propaga principiile budiste în condiții de adversitate extremă este semnul unui adevărat *bodhisattva*.

Această carte este o oportunitate minunată pentru noi toți de a intra în contact cu un astfel de om și cu învățăturile sale. Cititorii vor dobândi numeroase beneficii din contemplarea și meditarea asupra lor. Fundația Gere este mândră să fie asociată cu Sanctitatea Sa și cu mesajul său de responsabilitate și pace universală și este încântată să sprijine Wisdom Publications în eforturile sale de promovare a unor asemenea idealuri. Fie ca această carte să aducă fericire și cauze ale fericirii viitoare tuturor ființelor!

Richard Gere
New York

Introducere

De ce ne aflăm în această situație? Încotro ne îndreptăm? Are viața noastră vreun sens? Cum ar trebui să ne folosim de viață? Cum vede budismul poziția ființelor în lume și modalitățile prin care oamenii aduc semnificație vieții lor?

Aceste întrebări despre sensul vieții sunt abordate într-o celebră pictură budistă reprezentând o roată cu 21 de părți care descrie procesul renașterii. Se spune că diagrama a fost concepută de Buddha însuși; ea ilustrează cosmologia psihologică interioară cu influență extinsă pe întregul continent asiatic. Se aseamănă mult cu harta lumii sau cu tabelul periodic al elementelor chimice, dar este o hartă a unui proces intern și a efectelor sale externe.

În Tibet, această pictură se găsește aproape la intrarea fiecărui templu. Ea descrie viu modul în care suntem prinși într-un vârtej dăunător de suferință și cum acest proces poate fi inversat, arătând cum se poziționează budiștii în universul în continuă schimbare al cauzei și efectului. Roata existenței ciclice dezvăluie cum, prin iluminarea cauzelor care stau la baza situației noastre de limitare și durere și prin aplicarea antidoturilor la aceste

cauze, le vom depăși efectele – înseși situațiile dureroase și limitative. Ea arată scopul altruist care îi oferă sens vieții. Descrierea tulburătoare a etapelor întemnițării este un îndemn la acțiune arătând cum închisoarea egoismului este transformată în sursă de ajutor și fericire atât pentru sine, cât și pentru ceilalți.

Pictura

Buddha și Luna

În colțul din dreapta sus al picturii, Buddha este înfățișat stând în picioare, cu mâna stângă în gestul de învătătură și cu degetul arătător al mâinii drepte îndreptat către Luna plasată în partea cealaltă, în stânga sus. Luna simbolizează eliberarea. Buddha indică astfel posibilitatea eliberării de durere. (Observă că pe Lună este desenat un iepure. În timp ce mulți non-asiatici văd un „om în Lună“, asiaticii văd conturul unui iepure; astfel, apariția acestuia pe Lună în pictură este doar o reprezentare a topografiei Lunii.) În partea superioară a picturii, gestul lui Buddha, care indică posibilitatea eliberării, conferă o notă optimistă întregii lucrări.

Pictura nu intenționează să comunice simpla cunoaștere a unui proces, ci urmărește aplicarea acestei cunoașteri pentru a ne recalibra și înălța viața. Cuvântul *buddha* în sine indică o precizare importantă despre natura suferinței și eliberare. Termenul *buddha* provine din participiul trecut al rădăcinii verbale sanscrite *budh*, care înseamnă „a se trezi“ sau „a se răspândi“. Astfel, în contextul doctrinelor budismului, această rădăcină verbală evocă ideea de „a se trezi din somnul ignoranței și a-și

răspândi inteligența asupra întregului spectru cunoscut“: a depăși ignoranța și a deveni omniscient.

În sanscrită, formarea participiului trecut se realizează adesea prin adăugarea sufixului *-ta*. Folosirea formei *Bud-ta* nu ar suna eufonic, de aceea litera *t* este vocalizată pentru a deveni *d*. Astfel, cuvântul *buddha* ajunge să însemne „cel care a devenit iluminat“; altfel spus, cel care a depășit somnul ignoranței și și-a extins inteligența asupra a tot ceea ce poate fi cunoscut. Faptul că termenul *buddha* este un participiu trecut – „cel care a devenit iluminat“ – indică faptul că ființele *buddha* nu au fost întotdeauna astfel. Ele sunt cele care au trecut de la starea de adormire la starea de trezire; la un moment dat, inteligența lor nu cuprindea tot ceea ce putea fi cunoscut. Precum noi, erau prinse în starea de existență ciclică, trecând de la o viață la alta prin suferințele nașterii, îmbătrânirii, bolii și morții.

Buddha, ale cărui învățături dăinuie și astăzi, este considerat una dintre numeroasele ființe *buddha* ale epocii noastre. Printre acestea, însă, el a fost singurul care a realizat public 12 fapte remarcabile, inclusiv nașterea miraculoasă din pântecul mamei sale. Se spune că el a atins iluminarea cu eoni în urmă și a emanat o formă numită „corp de emanație supremă“, apărând să se nască într-o familie regală dintr-un regat indian în jurul anului 563 î.Hr.¹ El a părăsit viața princiară și a intrat în retragere în anul 534 î.Hr., a devenit iluminat în 528 î.Hr. și a murit în 483 î.Hr., la vârsta de 80 de ani, după ce și-a răspândit învățăturile timp de 45 de ani.

Înainte de iluminare, Buddha era o ființă obișnuită, precum oricare dintre noi; nimeni nu este iluminat de la

¹ Datarea urmează tradițiile budiste sudice.

început. Fiecare dintre noi este sau a fost într-o stare de existență ciclică, trecând la nesfârșit prin procesele de naștere, îmbătrânire, boală și moarte din cauza propriilor acțiuni, care sunt în mare parte motivate de emoții dăunătoare – emoții cu care ne provocăm tulburare. De exemplu, când ne enervăm și fața ne devine roșie și contorsionată, ne tulburăm chiar și aspectul exterior.

Aceste emoții dăunătoare, care sunt influențe negative periferice în comparație cu natura pură a minții, se bazează pe interpretarea eronată și ignorantă a statutului fenomenelor. Întrucât nu știm cum există lucrurile în mod real, le atribuim un statut excesiv de materializat, care nu le este propriu de fapt. Nu este necesar ca obiectul în sine să aibă importanță la scara extinsă a vieții, ci poate fi foarte mic: o bomboană, o felie de pizza, orice. Înainte să ne lăsăm pradă poftelor sau urii, atât noi, cât și obiectul suntem percepuți eronat, ceea ce declanșează o furtună de emoții.

Monstrul care ține roata

În centrul picturii, roata este ținută de mâinile unui monstru înfiorător. Acest lucru semnifică faptul că întregul proces al existenței ciclice este prins în efemeritate. Tot ceea ce ține de viața noastră este marcat de schimbare constantă. Tot ceea ce este construit se va prăbuși, iar toate lucrurile sau ființele care se adună se vor separa.

Butucul roții: cele 3 animale

Roata însăși ne arată cum să ne recunoaștem propria stare. Cele 21 de părți ale diagramei abordează întrebarea fundamentală despre cum și de ce ne naștem în situații nefaste. Ce ne motivează acțiunile virtuozose și pe cele

imorale? Care sunt diferitele tipuri de viață? Care este lanțul cauzalității?

Mijlocul roții înfățișează problema fundamentală. Chiar în centru se află un porc, simbolizând ignoranța care conduce întregul proces. Porcul ilustrează rădăcina ignoranței, care nu reprezintă doar incapacitatea de a înțelege adevărul, ci și înțelegerea eronată activă a statutului sinelui și a tuturor celorlalte obiecte: propria minte sau propriul corp, alte persoane etc. Este concepția sau presupunerea că fenomenele există în mod mult mai concret decât este cazul în realitate.

Pe baza acestei înțelegeri eronate a statutului persoanelor și lucrurilor suntem atrași într-o spirală de dorințe și aversiuni dăunătoare, simbolizate printr-un cocoș și, respectiv, un șarpe. În numeroase desene ale roții, cei doi sunt reprezentați ca ieșind din gura porcului pentru a indica faptul că pofta și ura depind de ignoranță pentru existența lor; fără ignoranță, ele sunt imposibile. Atât cocoșul, cât și șarpele țin coada porcului în gură pentru a indica faptul că, la rândul lor, stimulează și mai multă ignoranță – confuzie, nedumerire și obscuritate. Întrucât nu cunoaștem natura reală a fenomenelor, suntem împinși să generăm dorință pentru ceea ce ne place și ură pentru ceea ce nu ne place și pentru ceea ce ne blochează dorințele. Acestea trei – ignoranța, dorința și ura – sunt numite „cele 3 otrăvuri”; ele pervertesc perspectiva mentală.

Cele 3 otrăvuri

Dorința
Ura
Ignoranța (rădăcina celorlalte două)

Semicercuri în jurul butucului

Semicercurile luminoase și întunecate situate chiar în afara butucului indică acțiunile virtuozose și imorale motivate de treimea compusă din ignoranță, dorință și ură. În semicercul întunecat găsim persoane implicate în acțiuni dăunătoare; acestea sunt orientate în jos pentru a indica faptul că acțiunile negative conduc la stări inferioare. Pe de altă parte, în semicercul luminos, persoanele implicate în acțiuni pozitive sunt orientate în sus pentru a sublinia faptul că acțiunile virtuozose conduc la stări mai înalte, mai favorabile.

Cele 6 sectoare care înconjoară semicercurile

Tipurile de stări la care conduc acțiunile productive și cele dăunătoare sunt reprezentate de 6 sectoare desenate în jurul semicercurilor acțiunilor. Toate cele 6 sunt prinse în cadrul existenței ciclice. Astfel, chiar dacă roata este practic împărțită în două părți – cu 3 sectoare în partea de sus, simbolizând cele 3 reîncarnări faste, și 3 sectoare în partea de jos, reprezentând cele 3 reîncarnări nefaste –, toate sunt prinse în mod egal în cercul existenței ciclice.

Cele 6 reîncarnări

(citite de jos în sus)

6. Zei	}	Faste
5. Semizei		
4. Oameni		
3. Animale	}	Nefaste
2. Fantome înfometate		
1. Ființe infernale		

Sectorul din vârful ierarhiei îi cuprinde pe zei. Aceștia duc o viață lungă și plăcută, dar, când forța acțiunilor virtuozose care i-au determinat să se nască în această stare se epuizează, ei suferă prin reîncarnarea la niveluri mai joase. Ei sunt afectați în mod deosebit știind că li se apropie momentul morții, că starea lor înaltă se sfârșește și că o stare joasă, dureroasă este pe cale să înceapă, din cauza faptului că și-au petrecut timpul în plăceri, fără să se implice în activități virtuozose.

La dreapta zeilor se află tărâmul semizeilor. Numele lor poate fi tradus ca „non-zei“, nu deoarece nu sunt zei, ci întrucât sunt de importanță minoră în comparație cu zeii.² Observă că pe tărâmul lor a crescut un copac cu multe fructe și că un semizeu cu un cuțit încearcă să ajungă sus ca să taie o bucată de fruct, dar partea superioară a copacului – partea cu fructe – se află pe tărâmul zeilor, iar el nu reușește să ajungă la ea. Zeii se bucură de fructele care cresc pe pământul semizeilor, la fel cum țările industrializate iau minereuri din țările Lumii a Treia sau cum anumite corporații multinaționale trăiesc pe spinarea oamenilor săraci care lucrează pentru ele. Întrucât de bogăția lor beneficiază în principal doar alții, semizeii sunt în mod deosebit afectați de invidie și suferința rezultată din faptul că sunt atacați și răniți de zei.

Sectorul oamenilor se află în partea din stânga sus. Oamenii suferă de foame, sete, căldură, frig, separarea de prieteni, de faptul că sunt chinuți de dușmani, că nu găsesc ceea ce doresc și că trebuie să suporte ceea ce nu doresc.

² Deoarece semizeii sunt și ei zei, regatul lor este adesea combinat cu cel al zeilor, rezultând un desen cu 5 sectoare, în loc de 6.